

თუდორელ თოადერი

განსხვავებული და თანმხვედრი მოსაზრებების მნიშვნელობა რუმინეთის კონსტიტუციური მართლმსაჯულებისთვის

*პროფესორი თუდორელ თოადერი,
იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი,
რუმინეთის საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლე¹.*

პრეამბულა²

რუმინეთში საკონსტიტუციო მართლმსაჯულების განხორციელება უზრუნველყოფილია რუმინეთის კონსტიტუციით (142-147 მუხლები)³, რომელშიც ცვლილებები და დამატებები შევიდა 2003 წელს⁴ და №47/1992 კანონით⁵ საკონსტიტუციო სასამართლოს მოწყობისა და საქმიანობის შესახებ. რუმინეთის კონსტიტუციის 145-ე მუხლის მიხედვით, საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლე დამოუკიდებელია თავის საქმიანობაში და ხელშეუხებელია

¹ პროფესორი თუდორელ თოადერი არის სამართლის სკოლის "Alexandru Ioan Cuza" დეკანი. რუმინეთი ლასის უნივერსიტეტი.

² მოხსენება მომზადდა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ ორგანიზებული შავი ზღვის რეგიონული კონფერენციისთვის თემაზე: განსხვავებული და თანმხვედრი მოსაზრებების მნიშვნელობა სასამართლო მეთვალყურეობის განვითარებისთვის. კონფერენცია ჩატარდა ევროპის საბჭოს ვენეციის კომისიასა და გერმანიის ტექნიკური თანამშრომლობის საზოგადოებასთან თანამშრომლობით საქართველოში, ქალაქ ბათუმში, 2010 წლის 17-18 სექტემბერს.

³ რუმინეთის კონსტიტუცია თავდაპირველი სახით დამფუძნებელმა ასამბლეამ მიიღო 1991 წლის 21 ნოემბერს. ის „ოფიციალური ბიულეტენის“ პირველი ნაწილის 233-ე გამოცემაში გამოქვეყნდა 1991 წლის 21 ნოემბერს და ძალაში შევიდა 1991 წლის 8 დეკემბერს, მას შემდეგ, რაც რუმინეთის მოსახლეობამ რეფერენდუმზე თანხმობა განაცხადა მის მიღებაზე.

⁴ კანონი № 429/2003 რუმინეთის კონსტიტუციაში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის შესახებ მოწონებული იქნა 2003 წლის 18-19 ოქტომბერს ჩატარებულ საყოველთაო რეფერენდუმზე და ძალაში შევიდა 2003 წლის 29 ოქტომბერს. ამავე დღეს „ოფიციალურ ბიულეტენში“ (პირველი ნაწილი, 758-ე გამოცემა, 2003 წლის 29 ოქტომბერი) გამოქვეყნდა საკონსტიტუციო სასამართლოს 2003 წლის 23 ოქტომბერს მიღებული №3 გადაწყვეტილება 2003 წლის 18-19 ოქტომბრის რეფერენდუმის შედეგების დამტკიცების შესახებ, რომელიც ჩატარდა კონსტიტუციაში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის შესახებ რუმინეთის კანონთან დაკავშირებით.

⁵ გამოქვეყნდა რუმინეთის „ოფიციალურ ბიულეტენში“ 1992 წლის 22 მაისს (პირველი ნაწილი, 101-ლი გამოცემა). კანონის ტექსტი ხელახლა გამოქვეყნდა რუმინეთის „ოფიციალურ ბიულეტენში“. 16 ივლისი, 2004 (პირველი ნაწილი, 643-ე გამოცემა).

სამოსამართლო ვადის პერიოდში. №47/1992 კანონის პირველი მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად, საკონსტიტუციო სასამართლო დამოუკიდებელია ხელისუფლების სხვა დანარჩენი ორგანოებისგან და ექვემდებარება მხოლოდ კონსტიტუციას და ამ კანონს. ამავე კანონის 61-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად კი, დაუშვებელია საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლის პასუხისგებაში მიცემა მის მიერ გამოთქმული მოსაზრებებისა და სასამართლოს გადაწყვეტილებაზე ჩატარებული კენჭისყრისას დაკავებული პოზიციის გამო. საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლე ვალდებულია, საიდუმლოდ შეინახოს თათბირის შინაარსი და კენჭისყრის შედეგები (№47/1992 კანონის 64-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტი). მოსამართლეს, რომელიც მხარს არ უჭერს გადაწყვეტილებას, უფლება აქვს, ჩამოაყალიბოს განსხვავებული აზრი. გადაწყვეტილების მოტივაციასთან დაკავშირებით, მას აგრეთვე უფლება აქვს წერილობითი ფორმით გადმოსცეს თანმხვედრი მოსაზრება. საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებასთან ერთად, რუმინეთის „ოფიციალური ბიულეტენის“ პირველ ნაწილში ქვეყნდება განსხვავებული და თანმხვედრი მოსაზრებებიც (№47/1992 კანონის 59-ე მუხლის მე-3 პუნქტი). უნდა აღინიშნოს, რომ სამართლებრივი მოთხოვნა კენჭისყრისას გამონათქვამი პოზიციის გაუმჟღავნებლობის შესახებ ეხება განსხვავებულ აზრებს, რომლებიც იბეჭდება „ოფიციალურ ბიულეტენში“ გადაწყვეტილებასთან ერთად.

განსხვავებული და თანმხვედრი მოსაზრებების მნიშვნელობა. საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებებს ერთნაირი იურიდიული ძალა აქვთ ნებისმიერ შემთხვევაში, ერთხმად არიან ისინი მიღებული თუ ხმათა უმრავლესობით. მართალია, გამოქვეყნების შემდეგ მოსამართლეთა მოტივაციებს იურიდიული ძალა არ გააჩნიათ, მაგრამ განსხვავებულ თუ თანმხვედრ მოსაზრებებს სწავლობენ სამეცნიერო წრეებში, განიხილავენ სამოქალაქო საზოგადოებაშიც და შესაძლებელია მათ საფუძველზე კონსტიტუციური სამართლებრივი ნორმების გადასინჯვის საკითხიც დადგეს.

განსხვავებულ მოსაზრებებს შეიძლება სხვადასხვა დატვირთვა ჰქონდეს ამ მოსაზრებაზე ხელის მომწერ მოსამართლეთა რაოდენობის მიხედვითაც. ჩვენ მიგვაჩნია, რომ ერთი მოსამართლის მიერ გამოთქმული განსხვავებული აზრი მის საკუთარ პოზიციას გამოხატავს დავის გადაწყვეტასთან დამოკიდებულებაში, მაშინ, როცა რამდენიმე მოსამართლის მიერ დაფიქსირებული განსხვავებული პოზიცია იმ დანარჩენი მოსამართლეების ვინაობასაც ამჟღავნებს, ვინც გადაწყვეტილება მიიღო. ამას გარდა, შეიძლება სერიოზული წინაპირობაც შექმნას საკონსტიტუციო ნორმის ახლებურად გააზრებისთვის. განვიხილავ ერთ მაგალითს. 2008 წლის 10 დეკემბრის №1351 გადაწყვეტილება⁶ იმ კანონთან დაკავშირებით, რომელსაც ცვილებები და დამატებები შეჰქონდა №10/2001 კანონში 1945 წლის 6 მარტიდან 1989 წლის 22 დეკემბრამდე, უკანონოდ ჩამორთმეული ქონების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ, ხმათა უმრავლესობით იქნა მიღებული. მოსამართლეებმა განაცხადეს, რომ კანონი კონსტიტუციური იყო. თათბირს ესწრებოდა საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის ცხრავე მოსამართლე. ოთხმა მათგანმა განსხვავებული მოსაზრება ჩამოაყალიბა⁷.

⁶ გამოქვეყნდა რუმინეთის „ოფიციალურ ბიულეტენში“. პირველი ნაწილი №881, 24 დეკემბერი, 2008.

⁷ განსხვავებული მოსაზრება, რომელიც გადაწყვეტილებასთან ერთად დაიბეჭდა, ჩამოაყალიბებული იყო ავგუსტინ ზეგრენის, პუშკას ვალენტინე ზოლტანის, პეტრე ლაზარუსა და თუდორელ თოადერის მიერ.

მოსამართლეები ამტკიცებდნენ, რომ საკანონმდებლო ნორმები არაკონსტიტუციური იყო, ვინაიდან კანონმდებლის ჩარევა ადმინისტრაციულ თუ სასამართლო პროცედურებში ერთ-ერთი მხარის სასარგებლოდ, გაურკვევლობისა და სამართლებრივი დაუცველობის გარემოს შექმნიდა საზოგადოდ. განსხვავებული აზრების ავტორთა ვინაობის ცოდნა ფარულად გვაცნობს იმ მოსამართლეებს, რომლებმაც ჩამოაყალიბეს უმრავლესობის აზრი და, შესაბამისად, მიიღეს კიდევ გადაწყვეტილება.

განსხვავებული და თანმხვედრი მოსაზრების არსებობა სასამართლოს გაყოფას არ ნიშნავს და, აქედან გამომდინარე, არც მის ერთიანობას არღვევს. მოგვიანებით შეიძლება უმრავლესობა სხვა მოსამართლეებისგან შეიქმნას. განსხვავებული მოსაზრება შეიძლება განსხვავებულ სამართლებრივ შეხედულებებს გამოხატავდეს ან შესაძლოა, მოსამართლეთა კონკრეტული სპეციალობების გავლენის შედეგიც იყოს. რუმინეთის საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ განხილულ დავებზე მრავალრიცხოვანი განსხვავებული თუ თანმხვედრი მოსაზრებაა ფორმულირებული.

აკადემიური წრეების წარმომადგენლები საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებების ყველაზე მკაცრი კრიტიკოსები არიან. ამ ბოლო დროს, საკონსტიტუციო დავების რაოდენობის ზრდასთან ერთად (მაგ., 2009 წელს საკონსტიტუციო სასამართლოს რეგისტრირებული 3ქონდა 8889 საქმე), იმატა ისეთი ავტორების კრიტიკული ანალიზების რაოდენობამაც, რომლებსაც არც ესმით განჩინებისა თუ გადაწყვეტილების შინაარსი. მეორე მხრივ, სწორედ საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებები აძლევენ სისტემურ და ლოგიკურ სახეს ამ ვიწრო სამეცნიერო სფეროში შესაქმნელ კვლევებსა და ნაშრომებს. ამ კონტექსტში განსხვავებულ თუ თანმხვედრ მოსაზრებებში მოტანილ არგუმენტებს ციტირებას უკეთებენ გადაწყვეტილების მოწინააღმდეგეები ან, უფრო ხშირად, არგუმენტებს უარყოფენ ისინი, ვინც ეთანხმება საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ კონკრეტული დავის გადაწყვეტას. მეცნიერული თვალსაზრისით, მათი არგუმენტები რომ მოვიშველიოთ, განსხვავებული თუ თანმხვედრი მოსაზრებები სამეცნიერო მუშაობასაც აძლევენ ბიძგს და დოქტრინის ჩამოყალიბებასაც უწყობენ ხელს, ზოგჯერ კი მათ მოუხმობენ უკეთესი კანონის შესაქმნელად წინადადებების შესამუშავებლად (*de lege ferenda.*)

ზოგჯერ შესაძლებელია განსხვავებულმა მოსაზრებებმა ხელი შეუწყონ სამართლებრივად გაურკვეველი ვითარების შენარჩუნებას, რომელიც საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებითაა მოგვარებული. მაგალითისთვის განვიხილოთ 2007 წლის 18 იანვრის გადაწყვეტილება №62, რომელიც მიღებული იქნა №278/2006 კანონის პირველი მუხლის 56-ე პუნქტის კონსტიტუციასთან შეუსაბამობის ცნობის მოთხოვნაზე. ამ კანონით შედიოდა ცვლილებები და დამატებები სისხლის სამართლის კოდექსში და სხვა კანონებშიც. ხმათა უმრავლესობით, განსხვავებული და თანმხვედრი მოსაზრებებით, საკონსტიტუციო სასამართლომ დააკმაყოფილა სარჩელი და აღნიშნა, რომ დაწუნებული მუხლები კონსტიტუციას არ შეესაბამებოდა. საქმე ეხებოდა სისხლის სამართლის კოდექსის 205-ე (შეურაცხყოფა), 206-ე (ცილისწამება), 207-ე (მტკიცებულების უტყუარობა) მუხლების ძალადაკარგულად გამოცხადებას. სასამართლომ დაადგინა, რომ ამ მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაული უხეშად ხელყოფდა ადამიანურ ღირსებას, პატივს და რეპუტაციას. ერთი მხრივ, სისხლის სამართლის კოდექსით დაცულ ღირებულებებს კონსტიტუციური სტატუსი აქვთ მინიჭებული. ადამიანის

ღირსება დაცულია რუმინეთის კონსტიტუციის პირველი მუხლით, რომელიც აცხადებს, რომ რუმინეთი დემოკრატიული და სოციალური სახელმწიფოა, სადაც კანონის უზენაესობა ბატონობს, სადაც ადამიანის ღირსება, მოქალაქეთა უფლებები და თავისუფლებები, ადამიანის თავისუფალი განვითარება, სამართლიანობა და პოლიტიკური პლურალიზმი უზენაეს ღირებულებებს წარმოადგენს, რომლებიც განმსჭვალულია რუმინელი ხალხის დემოკრატიული ტრადიციებისა და 1989 წლის დეკემბრის რევოლუციის იდეალების სულისკვეთებით და დაცული უნდა იყოს. ამას გარდა, სასამართლომ დაადგინა, რომ იმ სამართლებრივი ნორმების გაუქმება წარმოქმნიდა სამართლებრივ-ნორმატიულ ხარვეზს, რაც მიუღებელი იქნებოდა იმის გათვალისწინებით, რომ კონსტიტუცია იცავს ადამიანის ღირსებას როგორც უზენაეს ღირებულებას. მეორე მხრივ, ვინაიდან კონსტიტუციის დაცვა სავალდებულოა, პარლამენტს უფლება აქვს, განახორციელოს დანაშაულისა თუ ანტისოციალური ქმედებების დეკრიმინალიზაციის უფლებამოსილებები მხოლოდ კონსტიტუციით გათვალისწინებული წესებისა და პრინციპების შესაბამისად.

ვინაიდან შეურაცხყოფისა და ცილისწამების დეკრიმინალიზაციას საზოგადოების უმრავლესობამ დაუჭირა მხარი, როგორც სამართლებრივი რეფორმის ერთ-ერთ კომპონენტს, რომელიც მიზნად ისახავს ეროვნული კანონმდებლობის ევროპულ სამართალთან ჰარმონიზაციის უზრუნველყოფას, სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომელმაც გამაუქმებელი მუხლები არაკონსტიტუციურად ცნო, საკამთო გახდა. არსებული წინააღმდეგობები ორ ასპექტს ეხება. კერძოდ, საკონსტიტუციო სასამართლოს კომპეტენციას, შეისწავლოს კანონის გამაუქმებელი ტექსტების კონსტიტუციასთან შესაბამისობის საკითხი და, შესაბამისად, ის სამართლებრივი შედეგები, რაც კანონის გამაუქმებელი ტექსტის არაკონსტიტუციურობის აღიარებას სდევს თან. საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ კონსტიტუციის 146-ე მუხლის პირველი პარაგრაფი მას არ ართმევს უფლებას, კონსტიტუციური კონტროლი განახორციელოს კანონის გამაუქმებელ დებულებებზეც და იმ შემთხვევაში, თუ ამგვარი კანონი გამოცხადდა არაკონსტიტუციურად, ის კარგავს იურიდიულ ძალას, როგორც ამას კონსტიტუციის 147-ე მუხლის პირველი პარაგრაფი ითვალისწინებს, ხოლო ის სამართლებრივი ნორმები, რომლებიც გაუქმების საგანს შეადგენდა, ძალაში რჩება⁸.

ზემოხსენებულ შემთხვევასთან დაკავშირებით⁹ ჩამოყალიბდა თანმხვედრი მოსაზრება, რომლის მიხედვით კანონის გამაუქმებელი ტექსტის არაკონსტიტუციურობა სათავეს იღებს იმ მომენტიდან, როცა კანონმდებელი, იმის გამო, რომ არასწორად განმარტავს კონსტიტუციის შემქმნელის სიჩუმეს იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ უნდა დადგეს სამართლებრივი პასუხისმგებლობა ამ შემთხვევაში და მიიჩნევს, რომ ამ სიჩუმემ შესაძლებელია შეზღუდოს ხელმისაწვდომი დაცვის საშუალებები დაზარალებულისთვის, გამოხატვის თავისუფლების ბოროტად განხორციელების გზით, იღებს გადაწყვეტილებას შეურაცხყოფისა და ცილისწამების დეკრიმინალიზაციის შესახებ, რითაც სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას, რომელიც შეიძლება დადგეს გამოხატვის თავისუფლების ბოროტად გამოყენების

⁸ მაგალითად, საკონსტიტუციო სასამართლოს 2000 წლის 2 თებერვლის №20 გადაწყვეტილება. გამოქვეყნებულია 2000 წლის 18 თებერვალს რუმინეთის „ოფიციალურ ბიულეტენში“, პირველი ნაწილი, 72-ე გამოცემა.

⁹ ჩამოყალიბებულია მოსამართლე შერბან ვიორელის მიერ, გამოქვეყნდა „ოფიციალურ ბიულეტენში“ (პირველი ნაწილი) საკონსტიტუციო სასამართლოს №62/2007 გადაწყვეტილებასთან ერთად.

მიზეზით და რომელსაც შესაძლოა საზიანო შედეგები მოჰყვეს, აცილებს/აცალკევებს სამართლებრივი პასუხისმგებლობის ფორმებს, უფრო მეტიც, იმის გათვალისწინებით, რომ გამაუქმებელი მუხლების არაკონსტიტუციურად გამოცხადებით იგივე ნორმები რჩება ძალაში და არა ახალი, ძნელია ვამტკიცოთ, რომ სასამართლო პოზიტიური კანონმდებლის სტატუსს იძენს ამ გზით.

ამავე შემთხვევასთან დაკავშირებით¹⁰ გამოთქმულ განსხვავებულ მოსაზრებაში ამტკიცებენ, რომ ძირითად კანონებში მოცემული არ არის ის სამართლებრივი საშუალებები, რომელთა დახმარებითაც სხვადასხვა სახის სოციალური ღირებულებების დაცვა უნდა განხორციელდეს. ეს საკითხი საკანონმდებლო ორგანოს აქვს მინდობილი. სახელმწიფოს პოლიტიკას სისხლის სამართლის სფეროში სხვადასხვა იმპერატივები და პრიორიტეტები აქვს დროის სხვადასხვა მონაკვეთში, რაც გარკვეული ანტისოციალური ქმედებების სისშირეზე, სიმწვავეზე და შედეგებზეა დამოკიდებული. ამასთან დაკავშირებით კანონმდებელს შემოაქვს სამართლებრივი საშუალებები, რომელთა მეშვეობით სოციალური ურთიერთობების დაცვა იქნება შესაძლებელი, მათ შორისაა გარკვეული სახის ქმედებების სოციალური საფრთხის შეფასებაც. ანტისოციალური ქმედებების წინააღმდეგ ბრძოლა სისხლის სამართლის სასჯელის დაწესებით ხდება. თუ გავითვალისწინებთ, რომ ეს უფლებამოსილებები ექსკლუზიურად კანონმდებელს აქვს მინიჭებული, შეიძლება დავასკვნათ, რომ ამჟამად ადამიანის ღირსების, რეპუტაციისა და მისი უფლების, გააჩნდეს სათანადო წარმოდგენა საკუთარ თავზე, სისხლის სამართლის კანონმდებლობით დაცვა აუცილებელი არ არის და, აქედან გამომდინარე, შეურაცხყოფისა და ცილისწამების დეკრიმინალიზაცია არ ეწინააღმდეგება არც ერთ კონსტიტუციურ წესს, ის მხოლოდ მიზანშეწონილობისა და პრაქტიკული გამართლების საკითხია. საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება თავისი შედეგით აჩერებს არაკონსტიტუციურად ცნობილი სამართლებრივი წესის მიზნების განხორციელებას, გადაწყვეტილების „ოფიციალურ ბიულეტენში“ გამოქვეყნების შემდეგ კი აღადგენს სისხლის სამართლის კოდექსის 205-ე და 206 მუხლების მოქმედებას, რაც უტოლდება შეურაცხყოფისა და ცილისწამების ხელახალ ინკრიმინირებას. ეს კი მხოლოდ კანონმდებლის ექსკლუზიური კომპეტენციის სფეროში შედის. ამ გარემოებებში საკონსტიტუციო სასამართლო პოზიტიური კანონმდებელი ხდება, რისი უფლებაც მას არც კონსტიტუციით აქვს მინიჭებული და არც ორგანული კანონით, რომელიც მისი საქმიანობისა და უფლებამოსილებების ფარგლებს აღდგენს.

ამჟამად პრაქტიკაში სხვადასხვა სახის ახსნა-განმარტებები ისმის. ზოგიერთი სასამართლო მიიჩნევს, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილების „ოფიციალურ ბიულეტენში“ გამოქვეყნების შემდეგ შეურაცხყოფა და ცილისწამება ისევ დანაშაულებრივ ქმედებებად უნდა ჩაითვალოს, ზოგს კი, პირიქით, მიაჩნია, რომ სისხლის სამართლის კოდექსის 205-ე, 206-ე და 207-ე მუხლები გაუქმებულია. სასამართლოების მიერ კანონის ერთგვაროვნად განმარტებისა და გამოყენების მიზნით, რუმინეთის გენერალურმა პროკურორმა (გენერალური პროკურატურა საკასაციო და მართლმსაჯულების უმაღლეს სასამართლოსთან არსე-

¹⁰ ჩამოყალიბებულია პროფ. ლიან ვიდას მიერ, რომელიც საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარე იყო იმ დროს, როცა სასამართლომ ეს გადაწყვეტილება მიიღო და მოსამართლე კოზსკოსარ გაბორის მიერ გამოქვეყნებულია „ოფიციალურ ბიულეტენში“.

ბობს), რომელიც მიიჩნევს, რომ შეურაცხყოფა და ცილისწამება დანაშაულებრივ ქმედებებს აღარ წარმოადგენენ, თხოვნით მიმართა უზენაეს სასამართლოს, რომ სამართლის ინტერესებში აპელაციით მიეღო გადაწყვეტილება, რაც სავალდებულო სახის გადაწყვეტილება გახლავთ. უზენაესმა სასამართლომ აპელაციის საფუძვლებთან დაკავშირებით დაადგინა, რომ იმ სამართლებრივი ნორმის არაკონსტიტუციურად გამოცხადების შედეგი, რომლებიც სამართლებრივ ტექსტს აუქმებს, გაუქმებული ტექსტის ამოქმედებაა, ეს კი სასამართლო პრაქტიკაში მიღებული გადაწყვეტილებაა.

განსხვავებულ მოსაზრებაში გამოთქმული არგუმენტები შესაძლოა გამოყენებული იქნეს კონსტიტუციასთან შეუსაბამობის სხვა საფუძვლების ფორმულირებისას ან, შესაძლოა, ეს არგუმენტები რუმინეთის პრეზიდენტმაც გამოიყენოს და გამოქვეყნებამდე კანონი პარლამენტს დაუბრუნოს ხელახლა განსახილველად. ამ შემთხვევისთვის მაგალითად მოვიტანთ განსხვავებულ მოსაზრებას¹¹, რომელიც ჩამოყალიბდა 2007 წლის 59 იანვარს მიღებულ №59 გადაწყვეტილებასთან¹² დაკავშირებით. *a priori* განხილვისას საკონსტიტუციო სასამართლომ ხმათა უმრავლესობით გადაწყვიტა, რომ პირველი და მე-3 მუხლები კანონისა, რომელიც გარკვეული ფინანსური ღონისძიებების გატარებას ითხოვდა მცირე და საშუალო ზომის ლუდსახარში კომპანიებისთვის, კონსტიტუციას შეესაბამებოდა. გაკრიტიკებული დებულებები ითვალისწინებდა მცირე და საშუალო ლუდსახარში კომპანიების გარკვეულ ფინანსურ სტიმულირებას – საგადასახადო მოსაკრებლებისგან (აქციზი და დღგ) განთავისუფლებას, რაც დაგროვილი იყო 2003 წლის 31 დეკემბრამდე და გადაუხდელი იყო კანონის მიღებამდე. კანონის მიხედვით კომპანია თავისუფლდებოდა აქციზური და დღგ-ის გადასახადებისგან. ამას გარდა, მე-2 პუნქტის საფუძველზე, დამატებითი საგადასახადო მოსაკრებლებისგან განთავისუფლებაში შედის აგრეთვე პროცენტები, ჯარიმები, ვადაგადაცილებული დავალიანებები, რომლებიც დაანგარიშებულია კანონის ძალაში შესვლამდე.

მაგრამ ამ გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით უნდა აღინიშნოს, რომ კანონი, რომლის მუხლებიც განიხილებოდა საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ, მიღებული იქნა 2006 წელს და ძალაში შევიდა 2007 წელს, მას შემდეგ, რაც რუმინეთი ევროკავშირში შევიდა. სასამართლომ დაადგინა, რომ 2006 წლის კანონი მიღებული იყო ისეთ საკანონმდებლო კონტექსტში, რომელშიც სახელმწიფო დახმარების საკითხი №143/1999 კანონით რეგულირდებოდა. ეს კანონი ხელახლა გამოქვეყნდა „ოფიციალურ ბიულეტენში“ (პირველი ნაწილი, 744-ე გამოცემა) 2005 წლის 16 აგვისტოს. მაგრამ 2006 წლის 21 დეკემბერს მთავრობის საგანგებო, №117 განკარგულებით (სახელმწიფო დახმარების მარეგულირებელი წესებისა და პროცედურების შესახებ), ის ძალადაკარგულად გამოცხადდა. მთავრობის განკარგულება გამოქვეყნდა 2006 წლის 28 დეკემბერს. განკარგულების პირველი მუხლის პირველი პუნქტი იუწყებოდა, რომ განკარგულება მიზნად ისახავდა მარეგულირებელი წესებისა და პროცედურების დადგენას სახელმწიფო დახმარების სფეროში, ევროპის თანამეგობრობის დამფუძნებელი ხელშეკრულების 87-ე, 89-ე მუხლებისა და ამ ხელშეკრულებიდან გამომდინარე

¹¹ ჩამოყალიბებულია პროფ. ლიან ვიდას და მოსამართლე ნიკოლაუ კოჩინესკუს მიერ. გამოქვეყნებულია გადაწყვეტილება სასამართლოსთან ერთად.

¹² გამოქვეყნებულია რუმინეთის „ოფიციალურ ბიულეტენში“ (პირველი ნაწილი, 98-ე გამოცემა) 8 თებერვალი, 2007.

ნორმატიულ-სამართლებრივი აქტების გათვალისწინებით. საკონსტიტუციო სასამართლომ გადაწყვიტა, რომ სახელმწიფო დახმარება, რომელსაც გასაჩივრებული კანონი ითვალისწინებდა, შეიძლებოდა შეთავსებოდა ევროპის თავისუფალი ბაზრის ცნებას ზემოხსენებული ხელშეკრულების 87-ე მუხლის მე-3 პუნქტის საფუძველზე, ვინაიდან ეს დახმარება გამიზნული იყო ლუდის წარმოების ტრადიციების მქონე ისეთი მცირე და საშუალო კომპანიების ხელშესაწყობად და შესანარჩუნებლად, რომლებიც რესტრუქტურისაციის პროცესში თავს ვეღარ ართმევდნენ ეკონომიკურ სირთულეებს.

განსხვავებული მოსაზრების ავტორები აცხადებენ, რომ, როგორც გასაჩივრებული სამართლებრივი წესების შინაარსიდან ჩანდა, ფინანსური მოტივირება მცირე ბიზნესისა სხვა არაფერი იყო, თუ არა სახელმწიფო დახმარება, რომელსაც სახელმწიფო უწევს ამ კომპანიებს. ამ თვალსაზრისით, კანონის არაკონსტიტუციურობის შესახებ წარდგენილი პირველი სარჩელი აღნიშნავდა, რომ შეტყობინება სახელმწიფოს მიერ გაწეული დახმარების შესახებ ევროკომისიისთვის გაგზავნილი არ იყო, როგორც ამას ევროპის თანამეგობრობის დამფუძნებელი ხელშეკრულების კონსოლიდირებული ვერსიის 88-ე მუხლის მე-3 პუნქტი ითვალისწინებდა და როგორც ამას კანონი ავალდებულებდა სახელმწიფოს. მაგრამ ეს ხელშეკრულება რუმინეთისთვის სავალდებულო გახდა 2007 წლის 1 იანვრის შემდეგ. გარკვეული ვალდებულება აწევს საკონსტიტუციო სასამართლოსაც, ვინაიდან კონსტიტუციასთან შეუსაბამობის შესახებ სადავო გადაწყვეტილება 2007 წლის 17 იანვარს იქნა მიღებული, რუმინეთის ევროკავშირში გაწევრიანების შემდეგ.

განსხვავებული მოსაზრების ავტორებმა ეჭვქვეშ დააყენეს საკითხი, შეესაბამება თუ არა ამ კანონის მუხლები ევროპის თანამეგობრობის ხელშეკრულების 87-ე, 88-ე მუხლებს, რომლის შესრულებასაც რუმინეთისგან მისივე კონსტიტუციის 148-ე მუხლი მოითხოვს. მეორე საჩივარი კანონის არაკონსტიტუციურობასთან დაკავშირებით, ეხებოდა შიდასახელმწიფოებრივი კანონისა და თანამეგობრობის საკანონმდებლო ნორმების ურთიერთობას. მაგალითად, ევროკავშირის 2001 წლის 12 იანვრის № 70/2001 დირექტივის საფუძველზე, რომელიც ეხება თანამეგობრობის დამფუძნებელი ხელშეკრულების 87-ე, 88-ე მუხლების გამოყენებას მცირე და საშუალო საწარმოებისთვის სახელმწიფო დახმარების შემთხვევაში (რომელიც შიდასახელმწიფოებრივ კანონმდებლობასაც წარმოადგენს), აკრძალულია დახმარება სახელმწიფოსაგან, რომელიც განპირობებულია იმით, რომ ეროვნული პროდუქცია უფრო მეტად გამოიყენებოდეს, ვიდრე იმპორტირებული; ანუ დირექტივის ნორმები ამ შემთხვევაში არ გამოიყენება [მუხლი 1 (2) „გ“]. ამ არგუმენტებზე დაყრდნობით, განსხვავებული მოსაზრების ავტორები ასკვნიან, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოში წარდგენილი მუხლები არ შეესაბამება თანამეგობრობის ხელშეკრულების ნორმებს და, ამგვარად, რუმინეთის კონსტიტუციის 148-ე მუხლის ნორმებს.

ჩამოთვალა რა განსხვავებულ მოსაზრებაში მოცემული კანონის არაკონსტიტუციურობის მიზეზები, რუმინეთის პრეზიდენტმა გამოიყენა თავისი უფლებამოსილება და კანონის გამოქვეყნების ნაცვლად, რაც მის „ოფიციალურ ბიულეტენში“ გამოქვეყნებას და ძალაში შესვლას გამოიწვევდა, კანონი პარლამენტს დაუბრუნდა განსახილველად და შენიშვნების გასათვალისწინებლად.

მოსამართლეთა მიერ თათბირზე თუ განხილვასას გამოთქმული ყველა მოსაზრება, რომელიც ხმათა უმრავლესობით მიღებულ გადაწყვეტილებებში აისახება, წერილობით დასაბუთებულ განსხვავებულ თუ თანმხვედრ მოსაზრებად არ იქცევა, რომელიც გადაწყვეტილებასთან ერთად უნდა გამოქვეყნდეს. ეს იმ მოსამართლეზეა დამოკიდებული, რომელიც არ ეთანხმება უმრავლესობის აზრს. როგორც ცნობილია, არსებობს კენჭისყრის პროცედურის საიდუმლოდ შენახვის მოთხოვნა. ფართო საზოგადოებამ არ უნდა იცოდეს, თუ ვინ იყო გადაწყვეტილების მომხრე. მაგრამ არც სასამართლოა დაცული მკაცრი კრიტიკისგან ამ კუთხით და არც მისი მოსამართლეები, განსაკუთრებით კი მაშინ, როცა სასამართლოს გადაწყვეტილებას მყისიერად მოჰყვება გარკვეული სოციალური შედეგები. სამოქალაქო საზოგადოება, რამდენადაც ის ობიექტური შეიძლება იყოს, გვთავაზობს კენჭისყრის ალტერნატიულ ვარიანტებს. მით უმეტეს, რომ რამდენიმე მოსამართლე ამჟამინდელი მთავრობის უმრავლესობის ან საპარლამენტო ოპოზიციის არჩეულია თანამდებობაზე.

ჩვენ კიდევ შესასწავლი გვაქვს, თუ რამდენად სასარგებლოა განსხვავებული და თანმხვედრი მოსაზრებები, რომლებიც განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებენ დისკუსიის დინამიკურობას და გადაწყვეტილების მომხრე თუ საწინააღმდეგო არგუმენტების შინაგან ლოგიკას, თანამიმდევრულობას. შესაძლოა, ისინი სასამართლოს ერთიანობაზე და მის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების წონაზე არასასურველ გავლენას ახდენენ. ალბათ ამ კითხვებზე არ არსებობს ერთი პასუხი. მისი წანამძღვრები კანონის უზენაესობის თეორიაში ძვეს.